

žingsniai
2014

SMALSUMAS VEDA PIRMYN

**TAI KAS, KAD AUSYS NEGIRDI...
NUO SVAJONĖS IKI TIKROS VIRTUVĖS
KIEKVIENA NEGANDA – PAMOKA**

SVARBU DUOTI, O NE GAUTI

Šiame leidinyje jūsų laukia 10 realių ir įkvepiančių paprastų žmonių istorijų. Visi čia aprašytų istorijų herojai savo gyvenime susidūrė su iššūkiais ir sunkumais. Žurnalo puslapiuose atpažinsite realias situacijas, kuriose kiekvieną dieną atsiduria nemenka dalis Lietuvos gyventojų. Šių dešimties istorijų herojai išskirtiniai tuo, jog jiems užteko valios ir ryžto įveikti sunkumus ir apversti savo gyvenimus 180 laipsnių kampu.

Vieni istorijų herojai ieškojo galimybių realizuoti save profesinėje srityje, kiti norėjo įgyti išsilavinimą, tretieji susidūrė su kur kas didesnėmis kliūtimis. Brigita pasidalins patirtimi, kaip suderinti penkių vaikų auginimą ir darbą, Edita atskleis, ką reiškia atsistoti ant kojų patyrus insultą ir toliau siekti savo tikslų. Jaunieji mokslininkai Povilas, Matas ir Edvinas bei tėvų globos netekęs Nerijus skatins niekada neatsisakyti savo svajonių. Viktorija pasakos apie kurčiųjų gyvenimą. Šios ir kitos neeilinės istorijos parodys, kokių nelengvų žingsnių turi žengti žmonės ieškodami savo laimės ir savo prasmės.

Visi, kurie šiame leidinyje pristato savo sėkmės istorijas, yra Europos socialinio fondo remiamų projektų dalyviai.

Prieš daugiau nei 50 metų įsteigtas Europos socialinis fondas tuo metu buvo skirtas padėti žmonėms rasti ar išsaugoti darbą, prisitaikyti prie darbo rinkos naujovių. Bėgant metams fondo remiamų sričių vis daugėjo. Šiuo metu Europos socialinis fondas padeda socialinę atskirtį patiriantiems žmonėms integruotis į visuomenę ir darbo rinką, rūpinasi socialiai pažeidžiamų žmonių motyvacija ir užimtumu, šio fondo lėšomis įgyvendinami projektai skatina verslumą, atveria galimybes mokytis ir tobulėti. Prieš 10 metų Europos socialinio fondo investicijos pasiekė ir Lietuvą.

Šios 10 istorijų – tai tik maža dalis iš tūkstančių, kurios per dešimt metų nutiko ESF projektų dalyviams.

Tad kviečiame susipažinti su sėkmės istorijomis ir laimingais mūsų šalies žmonėmis.

„Tikiu: jei nemiegos paties mokytojo siela, jis sugebės pažadinti ir mokinius. Pažadinti kūrybai...“ – taip savo pašaukimą, savo dienų prasmę įvardija Šalčininkų rajono Baltosios Vokės „Šilo“ vidurinės mokyklos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Aušra INDRISIŪNIENĖ (46).

Ne vieną dieną, ne mėnesį ir net ne metus mokytoja ieškojo savo pašaukimo. „Niekada nenorėjau būti mokytoja, – prisipažįsta Aušra. – Svajojau tapti aktore. Koją svajonei pakišo nestandartinė anuo metu išvaizda – ūgis buvo daugiau nei metras aštuoniasdešimt. Sveikata irgi šlubavo, tėvai buvo prieš aktorystę, taigi, patikėjau, kad esu pernelyg negraži ir nesveika. Net nepamėginau...“

Įstoti į Vilniaus universiteto Filologijos fakultetą sunku nebuvo, tačiau gabios literatės mintys apie teatrą ir sceną nepaleido. Baigusi studijas ir pradėjusi dirbti mokytoja, gilinosi į profesijos subtilybes, siekė magistrantūros ir... susitaikė su savimi – mokytoja. „Tai buvo nelengvas kelias, – dabar sako. – Mano asmenybė vėlai subrendo, išgyvenau daugybę emocinių duobių, ieškojimų, kol supratau, kad pokyčiai turi vykti viduje, o ne išorėje. Iš tiesų netapsi laimingesnė pakeitusi vietą, kurioje gyveni, darbą ar vyrą. Bet koks darbas bus geras, jei tik jame pamatysi prasmę ir gražiasias savybes. Kartais reikia būti ne ten, kur nori, o ten, kur tave šaukia Dievas.“

O Dievas, panašu, šaukia pas vaikus. Aušrai gaila, kad šių dienų mokytojai daugiau galvoja apie save, o ne apie savo auklėtinius, nuolat verkšlena, jog ši profesija apskritai prarado prestižą. „Svarbu suvokti, kad nesi pasaulio centras, reikia galvoti ne apie tai, ką gauti, o apie tai, ką duoti. Nemanau, kad mano laimė priklausė nuo išorinių aplinkybių ar nuo to, kad gausiu šimtu litų daugiau“, – šypteli ir vis suka kalbą apie savo vaikus, kuriuos sugebėjo užkrėsti literatūra ir teatru.

Penkiolika metų mokytoja dirba Baltosios Vokės vidurinėje mokykloje. Dramos būrelis, kuriam vadovauja, meninio skaitymo užsiėmimai, netradicinės pamokos – be mokytojos Aušros sunkiai įsivaizduojamas bet koks renginys. „Dirbau, kaip mokytoja, – kuklinasi, – bet jaučiau, kad man trūksta kompetencijos ir žinių.“ Beveik prieš metus miestelio kultūros centre surengtą netradicinę pamoką ji vadina apreiškimu: „Pakviečiau buvusias savo mokytojas, jos visos atėjo, dalyvavo. Žiūrėdama į jas scenoje suvokiau: vaikai jaučia mane, žino, kuo gyvenu. Ir jei man tai pavyko

jiems perduoti, vadinasi, kelias teisingas. Reikia tik juo eiti toliau. O po keleto dienų mokytojų kambaryje pamačiau skelbimą, kviečiantį į ilgalaikę stažuotę. Pas direktoręėjau nedrąsiai: mokykla maža, vos du lituanistai, o čia juk metams turės mane išleisti... Direktorė padrąsino: „Tave tikrai išleisiu, nes tau – reikia.“ Ir tai buvo dar viena pamoka, kad privalu kovoti su savo baimėmis.

Aušra pasirinko teatro meno pedagogikos magistrantūros studijas Lietuvos Edukologijos universitete. Tai, ką jose gavo, įkainoti sunku. „Supratau, kad mano ambicijos būti menininke gražiai sugula į mokytojo darbą. Mokytojas juk ir yra menininkas, savo auklėtinius įtraukiantis į kūrybos procesą.“ Stažuotėje išmokusi praktinių kūrybingumą skatinančių metodų, Aušra jau pradėjo juos taikyti praktikoje – savo mokykloje surengė netradicinę pamoką-spektaklį, kuriame vaikai kalbėjo apie savižudybių prevenciją. „Po tokių pamokų klasės valandėlių nebereikia“, – sako mokytoja ir priduria, kad studijos Edukologijos universitete, moksliniai darbai, kuriuos turėjo parengti, ją privertė gilintis į labai įdomius meno, teatro edukologijos, kultūros filosofijos dalykus, ieškoti netradicinio požiūrio ir originalių idėjų toliau dirbti mokykloje. Trumpiau tariant – eiti pirmyn, neapkerpėti.

Projektas „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra (III etapas)“

Projektą įgyvendina Ugdymo plėtotės centras

IŠSIRINKAU, KO LABIAUSIAI NORIU

Didžiausia jo svajonė atėjo iš sapnų. Kai Giedrius JUNEVIČIUS (25) ligoninėje laviravo ant gyvybės ir mirties lyno, sapnuodavo vandenį. Sėdėdavo tuose sapnuose sukišęs kojas į žydrą ir šiltą jūrą, kartais braidydavo arba plaukiodavo kartu su delfiniais.

„Vanduo išpranašavo man gyvybę“, – sako Giedrius. Jis neabejoja, kad išmėginimų iki šiol jam negailėjęs gyvenimas būtinai padovanos kelionę į Bora Bora ar Taičio salą.

„Man labai knieti pamatyti žydrą vandenyną, kuriame gali plaukti, plaukti į priekį, o vis tiek matai dugną ir valties šešėlį virš jo“, – šaltą žiemos dieną liejasi šilti Giedriaus žodžiai. Būtų tobula, sako, jei Bora Boroje po ranka pasitaikytų ir 1967 metų gamybos „Ford Mustang GT500“. „Tai – mano svajonių automobilis, – išduoda. – Man jo nereikia savam garažui, norėčiau tik pralėkti.“ Automobilis – dar viena aistra, padėjusi jam nepulti į juodžiausią tamsą, kai buvo itin sunku.

Buvo laikas, kai iš gyvenimo Giedrius nieko nebelaukė. „Jei tiksliau, – ironiškai šypteli, – laukiau dviejų dalykų: inksto arba karsto.“

Vakar dirbau, šiandien – neįgalus? Šiek tiek daugiau nei prieš keturiolika metų ėmė skaudėti šoną. Mama, pagalvojusi, kad sūnų užklupo apendicitas, nugabeno į Trakų ligoninę. Gydytojų atlikti tyrimai nieko gero nerodė, berniuką išvežė į Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių

klinikas. Ten išaiškėjo diagnozė: lėtinis glomerulonefritas – inkstų kamulių uždegimas. Tai dėl jo išsivysto lėtinis inksto funkcijos nepakankamumas. „Manęs labai negąsdino, gydytojai sakė, reikės gerti vaistus ir tiek. Aš numojau ranka: ai, mama viską žino, ji sužiūrės. Na, kaip ir visi berniukai...“

Tačiau iš ligoninės Giedriaus nepaleido, nors blogų naujienų nebuvo daug. Atrodė, liga stovi vietoje, nekeičia progresuoti. Aštuoniolikos pakeitė ligoninę – iš vaikų skyriaus buvo perkeltas į suaugusiųjų. „Gydymas tas pats, tik daktarai kiti, – sako. – Tyrimus iš pradžių darė kas mėnesį, paskui – kas pusmetį, o vėliau nusprendė, kad užteks pasitikrinti kartą per metus.“ Metų Giedrius neišlaukė. Viskas buvo gerai: rado darbą viename prekybos centre, jį paaukštino, uždirbo nemažai, su draugu nuomojo butą Vilniuje,

laisvalaikį sportavo, savaitgaliais važiuodavo į Onuškę pagelbėti ten gyvenantiems tėvams. Ir merginą turėjo. Bet vieną dieną... „Po darbų laukė trys poilsio dienos, – lyg dabar prisimena. – Ryte pabudęs galvoje aptikau pūlinių. Na, maža kas, galvoju, nuėjau į vaistinę, prisipirkau tepalų. Teplojimais nepadėjo, pūliniai baisiausiai skaudėjo, kai jie trūkdavo, galvoje likdavo tikrų tikriausia skylė. Tuomet nežinojau, kaip tai pavojinga... Trakų ligoninėje suleido antibiotikų, jie šiek tiek pūlinius apramino, tačiau gydytoja liepė pasirodyti nefrologams. Taip atsidūriau Vilniaus universitetinėje Antakalnio ligoninėje.“

Būtent čia išaiškėjo, ką slepia Giedriaus organizmas, – inkstų nepakankamumą. Kitą rytą vaikas jau gulėjo prijungtas prie dializės aparato. „Iš pradžių net juokas ėmė, – prisimena. – Kaip čia taip? Prieš keletą dienų ėjau į darbą, o dabar – neįgalus?!“

Darbo, žinoma, jis neteko. Kam reikalingas žmogus, tris kartus per savaitę po tris ar keturias valandas praleidžiantis ligoninėje? „Laimė, turėjau draugą, – pasakoja. – Buvo pažįstami nuo darželio laikų, kartu nuomojome butą, kai būdavo sunku, pasikalbėdavau su juo, paverkdavau ant peties. Kažkaip laikiausi, blogiau tapo, kai draugo netekau. Vieną naktį pakelėje jį numušė automobilis. Savaitę išbuvęs komoje, draugas mirė. Tikėjausi, kad jis atsigaus, bet... Ta mirtis panarmino mane į giliausią depresiją, teko ieškotis kitų namų, vienam nuomotis butą pasirodė per brangu. Radau kambarį keturių kambarių bute. Čia

mano dienos slinko panašios viena į kitą – namai, kompiuteris, dėlionė ant stalo, retsykiais – pasivažinėjimai su bičiuliais automobiliu. Kai visi kartu svilindavome padangas ant asfalto, lyg ir pamiršdavau savo bėdas, bet grįžęs namo vėl būdavau vienas. Nepastebėjau, kaip tapau boba. Nieko nevertu mižniumi.“

Giedrius prisipažįsta anuomet buvęs labai nelaimingas, o galvoje dažnai sukdavosi mintys, kad būtų geriausia išvis dingti. „Mano bėda buvo pati didžiausia pasaulyje“, – sako.

Kiekvienas laiptelis – kova už gyvenimą

Metai kambaryje uždarytomis durimis nieko gero neatnešė. Dar blogiau – sustreikavo skrandis: „Nuo vaistų pasidarė kiauras it rėtis. Vieną dieną atsigavau reanimacijos palatoje po skrandžio operacijos. Šalia sėdėjo mama. Prabusdavau ir vėl nugrimzdavau į miegą. Vis sapnuodavau vandenį. „Ar vanduo švarus?“ – paklausė mama, kai papasakojau jai savo sapną. „Švarus ir šiltas“, – atsakiau, o ji nuramino: „Tada gerai, vadinasi, išsikapstysi.“ Po savaitės mane iš reanimacijos perkėlė į palatą chirurgijos skyriuje. Dar po dviejų dienų nusprendžiau, kad laikas keltis ir nusileisti į parduotuvėlę nusipirkti maisto. Mama mane prilaikė, o kiekvienas laiptelis žemyn buvo tarsi pažadas turėti dar metus, dar metus gyvenimo...“

Atrodo, nors ir supratęs, kad žaidžia su savo gyvybe, Giedrius poligoninės grįžo į tą patį užburimą ratą – stalias, televizorius, kompiuteris, dėlionė, retsykiais – susitikimai su draugais. Prie pašalpos prisidurdavo remontuodamas automobilius, suderinti nuolatinį darbą ir dializės procedūras jam atrodė visiškai neįmanoma, nors giliai širdyje kirbėjo – o gal?.. Naršydamas internete kartą rado darbo paieškos puslapį „Galiu dirb-

ti“. Užsiregistravo. Darbo pasiūlymų jame buvo daug, tačiau, kad ir kiek mėgino kalbėtis su darbdaviais, neatsirado nieko, kas tikėtų vos 15 procentų darbingumą turinčiam vaikui. „Ir vėl praradau viltį...“ – prisimena neįtikėtinai sunkų laiką.

O vieną dieną, kai jau buvo sutaręs dėl kiemsargio darbo, paskambino iš socialinės įdarbinimo agentūros „Sopa“. „Galime tau padėti, ar pamėginsi?“ – paklausė. Ir tai buvo diena, kuri aukštyn kojomis apvertė jau no vaikiną gyvenimą. Lankydamas agentūros organizuojamus seminarus jis sako supratęs svarbiausią tiesą: na, taip, mano problemos didžiulės, bet tai nereiškia, kad turiu nuleisti rankas ir tyliai laukti – gero ar blogo. Į gyvenimą reikia kabintis rankomis, kojomis, dantimis, tik tuomet jausi, kad gyveni. „Paskaitose nebuvau labai aktyvus, – prisipažįsta Giedrius. – Stebėjau, kaip kalba, diskutuoja kiti, ir dariau savo išvadas. Išmokau save stebėti, kūriau savo taktiką, mėginau prisipratinti ligą, bandžiau suprasti, ko iš tiesų noriu ir kokią gyvenimo kryptį turėčiau rinktis. Mačiau įvairiausių žmonių, kai kurie iš jų, rodės, visiškai patenkinti savo gyvenimu, o nuolatinis bambėjimas – džiuginanti kasdienybė. Nenorėjau toks tapti“, – dabar prisipažįsta vaikas, „Sopos“ kursuose ir seminaruose godžiai gėręs sau naudingas žinias.

Liga – tai antros mano pareigos

Jis išmoko gyventi su savo liga, ją kontroliuoti. Suprato, jei sutarsi, ji leis nuveikti daugybę smagių dalykų. Rasti darbą Giedriui nebuvo lengva. Po ilgų paieškų jam buvo pasiūlyta praktika bendrovėje „Confidento“. „Kolektyvas man labai patinka, bendradarbiai supranta juokelius, vertina sarkazmą, su jais smagu dirbti“, – giria bendradarbius. Atlikęs praktiką, Giedrius liko bendrovėje ir dirba čia jau pusantų metų. „Čia aš pamirštu,

kad esu ligonis, – sako ir pasakoja, kaip darbą bendrovėje derina su dializės procedūromis: – Pripratau prie dializės procedūrų, susitaikiau, jos – lyg mano antrosios pareigos, už kurias irgi gaunu atlyginimą, – pa juokauja ir tikina, kad jo gyvenimą labiausiai pakeitė darbas. – Kokius metus net įtarti negalėjau, kad neįgalus žmogus gali dirbti. Pasirodo, klydau, oi, kaip klydau...“ – palinguoja galvą. Atrodo, kad Giedriaus stiprybė – jo begalinis optimizmas. Sveikieji galėtų vaikui tokio pavydėti. „Aš tiesiog išsirinkau, ko labiausiai reikia ir ko labiausiai noriu, – sako. – Tai veikia.“

Kompiuteriniams žaidimams Giedrius nebegaista laiko, bet pdėlionių neatsisakė. „Kuo didesnė, tuo geriau“, – šypsosi. Apie tai, kad reikėtų pasirūpinti savo vairuotojo pažymėjimu ir vėl sėsti prie automobilio vairo, dar negalvoja. Sako, nepasirengęs. Kadangi sugebėdavo išdaigų prikrėsti aikštelėje, tai knietės ir gatvėje. „Tegu ten būna vienu pavojumi mažiau“, – prataria ir tikina svajoti nepaliaujantis. Norėtų mokytis to, ko Lietuvoje niekas nemoko, – aerodinamikos. Jam taip įdomu, kaip automobilio padangos liečiasi su keliu. Sako, meilę automobiliams paveldėjęs iš talentingo savamokslis savo tėčio ir ne mažiau talentingo automobilininko krikšto tėvo.

Trūksta jo gyvenime gal tik merginos. „Aš ne iš tų, drąsiųjų, man sunku jas užkalbinti, – atvirai nusišypso, – bet gal ir tai laikina. Juk mano svajonės pamažu pildosi.“

Projektas „G.A.L.I.U. – Galimybės. Apsisprendimas. Lavinimas. Įdarbinimas. Užtikrinimas“
Projektą įgyvendina VšĮ „SOPA“

DŽIAUGSMAS DOVANOTI

„Šaukė balsas...“ – taip Vilniaus miesto socialinės paramos centro Pagalbos šeimai skyriaus socialinė darbuotoja **Enrika KALINKĖ** aiškina savo norą padėti kitiems.

Mažinti socialinę atskirtį jai padeda gerumo tinklas „Pagalbadarbai.lt“. „Žmonių gerumas beribis“, – patyrė moteris, į vargstančių namus atnešanti džiaugsmo ir rūpesčio spindulėlį.

„Yra labai daug gerų žmonių, – ne kartą ir ne du pakartoja Enrika. – Žinojau tai, bet pradėjusi dirbti savanore, suvokiau, kiek daug iš tiesų jų esama. Ir jie daro stebuk-“

lus... Neseniai vienas verslininkas neigalia dukrą auginančiam vienišam tėvui pažadėjo padovanoti... namą. Išgirdusi jo pažadą apsiverkiau.“ Jei galėtų, Enrika padėtų kiekvienai vargingiausiai gyvenančiai šeimai. Vaikščiodama po jų namus, mato, ko labiausiai reikia: baldai sulūžę, šaldytuvų nėra, trūksta šiltų batų, vaikai nori kompiuterių, televizoriai neveikia. Beje, nuo televizoriaus viskas ir prasidėjo. Paprašyta padėti, Enrika užsiregistravo interneto puslapyje „Pagalbadaiktais.lt“ ir televizorių gavo.

O meilės ir draugystės? Ar šeimoms, kurias ji lanko, to netrūksta? „Meilė ir draugystė – paskui, – šypteli Enrika. – Tų žmonių gyvenime kol kas svarbiausi fiziniai poreikiai, kai jie bus patenkinti, kalbėsime apie dvasinius. Mūsų visų gyvenimai skirtingi, vienus pakerta nelaimės, kitiems likimas siunčia

išmėginimus, dar kiti gyvenimo supratimą, modelį parsineša iš šeimos.“ Matydama žmonių vargus, nelaimes ir skaudžius likimus, būna, apsiverkia. Tačiau ašaros – tik akimirkos silpnumas, kuris niekaip nedaro įtakos moters pasirinktam keliui. „Nusišluostau ašaras, apsisuku ir vėl lipu ant to paties grėblio, einu į priekį“, – kukliai sako Enrika, ir pati išgyvenusi sunkių laikų. Vienas toks tamsus jos gyvenimo laikotarpis lėmė naują profesiją. „Žinau, ko tau reikia“, – kartą pasakė Enrikai draugė. „Kaip gali žinoti, kai aš pati nežinau...“ – draugės žodžiais suabejojo moteris, bet pagalbos kitiems idėja liko jos širdyje.

Pradėjusi dirbti globos namuose, ji ne kartą pagalvojo, kad tai pats likimas ją ragina padėti žmonėms. „Net jei man niekas nemokėtų pinigų, aš vis tiek dirbčiau tą darbą“, – mano pasirinkusi teisingai.

Padėdama kitiems, Enrika įdeda daug širdies. Gali tai suprasti, kai pasakoja apie susitikimus su daiktus ir savo pagalbą siūlančiais žmonėmis. „Jei turėčiau priekabą, tai dovanotus daiktus pati nuvežčiau, – svaioja. – Nėra didesnio džiaugsmo nei šviečiančios žmonių akys, kai atvyksti pas juos su dovanomis.“

Projektas „Pagalbadarbai.lt – efektyvesniam socialinių problemų sprendimui“

Projektą įgyvendina VšĮ „Geros valios projektai“

Jo idėjos gali atrodyti truputį beprotiškos. Na, kas gi savo projektą pavadina „Į Mėnulį“ ir tikisi, kad jis pasklis po visą pasaulį?

Laurynas ANDRIUŠIS (23) save vadina maksimalistu ir perfekcionistu. Jaunas, tačiau jau daug pasiekęs verslininkas neabejoja: sėkmė lydi tuos, kurie nebijo svajoti. „Jauni žmonės turi daug ambicijų ir planų, bet ne visada žino, kaip juos įgyvendinti“, – sako Laurynas ir prisimena pirmuosius savo žingsnius. Įstojęs į Vilniaus Gedimino technikos universitetą studijuoti verslo vadybos, ne tik pasirinko studijas anglų kalba, bet ir tuojau pat įsitraukė į studentų veiklą. Antraisiais metais stačia galva nėrė į verslumo ugdymo projektą „Junior Enterprise“. Šis projektas aktyviam jaunuviui buvo galimybė pažvelgti plačiau – už universiteto sienų susitikti su kitų aukštųjų mokyklų studentais, pasidalinti žiniomis ir sumanymais. Be to, Laurynas norėjo pradėti savo verslą, tuo metu jo galvoje sukosi idėja sukurti aktorių atrankos agentūrą.

Šią idėją Laurynas ir atsinešė į projektą. Supratęs, kad projekte dalyvaujančiai bendramokslų komandai jo sumanymas nelabai įdomus, be to, reikalaujantis didelių investicijų, pasiūlė keisti veiklos kryptį. Draugai nusprendė užsiimti renginių, konferencijų ir mokymų organizavimu,

KAD MOKYTOJAS TAPTŲ DRAUGU

įkūrė informacinių technologijų grupę ir priėmė VGTU Fundamentalųjų mokslų fakulteto studentų pasiūlymą organizuoti tarpininkų skyrių. Savo asociaciją studentai pavadino „4Ideas“. Dabar Laurynas jau žino, kad geri dalykai nekuriami taip greitai, o tikrai vertingos idėjos neatsiranda akimirkiniu. Iš 15 asociaciją įsteigusių žmonių aktyviai dirbo vos keturi penki. „Saulėtekio slėnyje gavome didžiulį biurą ir pradėjome dirbti“, – sunkią pradžią prisimena vaikinai ir priduria, kad nežinia, kaip viskas būtų baigęsi, jei ne projekto mentorius – patarėjas, mokytojas ir draugas Žanas Gongabševas: „Tai jis mane pralaužė. Sutikau neįtikėtinai protingą, išsilavinusį, pasaulio daug mačiusį ir didžiulių verslų sukūrusį žmogų. Jo patarimas – eiti į žmones – išties buvo vertingas. Nemaniau, kad pažintys tiek daug gali lemti. Netrukus jau turėjau darbo pasiūlymą ir keletą užsakymų organizuoti renginius.“

Taip jau nutiko, kad Laurynas su projekto mentoriumi pradėjo daugiausia bendrauti. „Lyg ir pasisavinau jį“, – juokiasi. Mentorystės idėja jaunuviui taip prilipo, kad vieną dieną jis pats tapo mentoriumi. „Tai buvo neįtikėtina patirtis, – sako. – Gavau 11 klases mokinį ir tai, ką mes su juo pasiekėme, yra nuostabu. Mokomės vienas iš kito. Mano vienuoliktos dalyvauja įvairiose verslo konferencijose, jam siūlo darbą, netgi verslą. Pagalvojau, o kokia buvo mano vienuoliktos klasė? Keletas būrelių?..“ Turėjęs mentorius ir pats juo buvęs Laurynas neabejoja su mentoryste susipažinęs iš abiejų pusių. Jis žino, ko nori mokytojas ir ko – mokinys. Todėl vaikinai galvoje gimė projekto „Į Mėnulį“ idėja. „Norime sukurti erdvę, kur žmonės jaustųsi patogiai, tobulėtų patys ir padėtų tobulėti ki-

tiems. Tai nėra paprasta užduotis, – sako Laurynas. – Žinau ir blogos patirties, kai iš 50 porų po metų liko vos penkios. Nesutampa interesai, požiūris į verslą ir gyvenimą, mokytojas primygtinai nori mokytis, o mokiniui kartais reikia tik atsargaus patarėjo ir draugo.“

Lauryno sugalvota mentorystės programa „Į Mėnulį“ skirta 9–12 klasių moksleiviams. Programos kūrėjas neabejoja, kad mokytoju gali tapti ne tik ekspertas, daug gyvenime pasiekęs žmogus, bet ir jaunas profesionalas. Laurynas tikisi, kad po metų iš projekte dalyvaujančių mokytojų ir mokinio porų išsiskirstys vos 5 procentai. Tačiau ir tie žmonės liks bendruomenės dalimi, o pats projektas persikels į užsienį ir taps plačiai paplitusia mentorystės mokykla. „Mentorius – tai draugas. Iš šios sąvokos visiškai išmesčiau žodžius „ekspertas“, „statusas“, „pinigai“, – savo filosofiją dėsto Laurynas. – Svarbiausia – nuoširdus, tikras, draugiškas santykis ir aktyviai veikianti bendruomenė.“ Milijonų iš savo veiklos vaikinai nesitiki uždirbti, kol kas visi septyni jo komandos nariai projektą kuria savanoriškai, bet jo galva pilna fantastiškų idėjų. Laurynas dirba švietimo ir edukacijos srityje, yra vienas iš muzikos prekių ženklo „One Root Music“ įkūrėjų, nepamiršta ir savo hobio, kuris leidžia jam uždirbti, – filmavimo bei režisūros.

Projektas „Verslumo ugdymo modelio „JUNIOR ENTERPRISE“ įgyvendinimas Lietuvoje“

Projektą įgyvendina asociacija „Jaunimo verslo klubas“

SMALSUMAS VEDA PIRMYN

Vargu ar vaikystėje Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazijos gimnazistas Matas NAVICKAS (18), želdininkystę Aleksandro Stulginskio universitete studijuojantis Edvinas MISIUKEVIČIUS (20) ir Vilniaus universitete molekulinės biologijos paslaptis mėginantis atskleisti Povilas KAVALIAUSKAS (23) tiksliai žinojo, ką veikia mokslininkai. Tačiau dabar jų gyvenimas be mokslo–neįsivaizduojamas.

„Vaikystėje „mokslininkas“ skambėjo panašiai kaip „astronautas“. Atrodė, tokios profesijos paprasčiausiai nėra, o siekti jos reiškia tą patį, ką būti astronautu“, – juokauja Matas. Savo vaikystę jis praleido gamtoje, rinkdamas augalus ir vabzdžius. Ne visai vaikiški buvo ir jo žaidimai su kateteriais ir švirkštais – Mato mama medikė, jos darbas laboratorijoje tarp mikroskopų, tirpalų ir nematytų prietaisų ypač traukė. „Kai pats su juo susidūriau, šiek tiek nusivyliau, – prisipažįsta trečiąją vietą už savo projektą „Žydinti obelis „Malus bacata x Malus prunifolia“ in vitro“ XXVI Europos Sąjungos jaunųjų mokslininkų konkurse šiais metais laimėjęs gimnazistas. – Nuvylė

ne darbas, o požiūris į mokslą, į galimybę pamatyti gyvybę ląstelėje, molekulėje, ja žavėtis, pajusti keistą ir tobulą jausmą, kai prisilieti prie visiškai kitokio, sudėtingo ir jautraus pasaulio. Žinau, skamba keistai, tačiau būtent tai ir skatina judėti į priekį, neleidžia sustoti.“

Septyniolikmečio Mato specializacija – augalų biotechnologija, nuo vaikystės berniuką žavėjusi galimybė auginti augalus steriliai, specialiose terpėse, manipuluoti jais, tačiau šiandien jaunuolį ne mažiau domina ląstelės biologija, neurobiologija, virusologija, mikrobiologija, genetika, proteomika – mokslas, tiriantis ląstelėje esančius baltymus, eksperimentinės operacijos.

„Kai prisakau tiek daug išpūdingų žodžių, žmonės sutrinka: argi visa tai įmanoma garaže įkurtoje laboratorijoje, o ne mokslo centre? Įmanoma. Nes aš noriu. Nedarau kažko išpūdingo, nevaadinu pasaulio gelbėtojo, tačiau visi šie mokslai tarpusavyje susiję, kuo daugiau darai, tuo lengviau suvoki, kaip viskas vyksta“, – sako didelių ambicijų turintis jaunuolis, labiausiai besidžiaugiantis tuo, kad eksperimentuodamas nuosavoje laboratorijoje bet kada gali paprašyti tikrų mokslininkų pagalbos.

Vilniaus universitete sudėtingus molekulinės biologijos procesus studijuojantis Povilas Kavaliauskas tarptautinio pripažinimo sulaukė aštuoniolikos. 20v11 metų rudenį jam atsistojo plojo garsiausi pasaulio mokslininkai. Povilo mokslinis darbas „Naminių mūsų platinami pūlinių-uždegiminių infekcijų sukėlėjai ir jų atsparumas antimikrobiniais preparatams“ buvo pripažintas geriausiu Europos Sąjungos jaunųjų mokslininkų konkurse. Vaikystėje, kaip ir visi berniukai, futbolą sparęs ir nuo kalnų čiuožinėjęs Povilas tikina, kad moksliniai tyrimai jam visuomet buvo įdomiausia veikla. Mokykloje parengęs keletą mokslinių studijų, pristatęs jas Kauno moksleivių aplinkotyros centre, vaikiną sužinojo apie Nacionalinę jaunųjų mokslininkų konferenciją. Nusprendęs savo darbus parodyti dar platesnei auditorijai, Povilas pradėjo aktyvią veiklą projekte, skatinančiame atskleisti ir ugdyti jaunuosius šalies mokslininkus. „Nė akimirkos nebuvau suabejojęs dėl savo kelio, greičiausiai ir gimiau tam, kad daryčiau tai, ką dabar darau. Mikroorganizmai yra tokie maži, o iš jų kuriami dalykai ištis nuostabūs. Jei papasakočiau, ką gali parodyti bakterijos ar virusai, laikytumėte tai stebuklais. Kaip galima tokiu darbu nesisidomėti?“ – šypsosi Povilas. Jis

patyrė: norint įgyvendinti vaikystės svajones, reikia daug, ilgai ir sunkiai dirbti. „Pasiukojantis darbas. Štai kas mane skiria nuo kitų idėją fix turinčių žmonių“, – sako.

Dvidešimtmečio Edvino Misiukevičiaus pavardę jau puikiai žino Lietuvos selekcininkai. 2013 metų rudenį Aleksandro Stulginskio universiteto pirmakursis už savo kelerių metų darbą „Vienadienių selekcija ir sėjinukų auginimas patalpoje“ laimėjo specialųjį prizą Europos Sąjungos jaunųjų mokslininkų konkurse. Edvinas sukūrė ir JAV vienadienių asociacijoje registravo

naują veislę „Mitsu“. „Esu jaunas mokslininkas, bandantis, siekiantis ir svajojantis“, – sako sode su augalais eksperimentuojantis, o žiemą jų žiedus ant šilko liejantis Edvinas ir priduria, kad į priekį jį veda smalsumas. Būtent smalsumas jį atvedė į „Jaunojo tyrėjo“ projektą. „Mane sudomino mokslo naujienos, būrys protingų, smalsių jaunuolių, be to, čia gavau konsultantą, kuris man labai padėjo“, – pasakoja.

„Projektas suteikė galimybę tobulai nušlifuoti savo mokslinį darbą, įgijau sunkiai pamatuojamos patirties“, – Edvinui pritaria Povilas. Matas irgi

neabejoja: „Šis projektas nulemia ateitį ir gyvenimą. Pažymių čia niekas nerašo, užtat suteikia galimybių tobulėti. Radau čia draugų. Tikiu, liksime jais iki aštuoniasdešimties, – norėčiau tiek gyventi, – o tuomet nueisime į laboratoriją ir drauge nuveiksime daug nuostabių dalykų.“

Projektas „Mokinių jaunųjų tyrėjų atskleidimo ir ugdymo sistemos sukūrimas – II etapas“

Projektą įgyvendina Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras

NUO SVAJONĖS IKI TIKROS VIRTUVĖS

Net ir karštomis vasaromis, kai miškuose aplink Valkininkus prinokdavo pirmosios žemuogės, kai nesinorėdavo išlįsti iš gaivinančio upelio vandens, Nerijaus KARPICIAUS (17) namuose trūko šilumos.

Kad ir kokie tie namai būtų, atsidūręs Lentvario vaikų globos namuose, labiausiai ilgėdavosi jų. „Gaila, kad pas mamą taip mažai vietos“, – sako Nerijus, aplankęs Varėnos rajone gyvenančią mamą.

Labai gali būti, kad vieną dieną mažame butelyje gyvenančią mamą Nerijus pasiims pas save. Tuomet, kai taps garsiu virtuvės šefu ir uždirbs daug pinigų. Gaminti vaikui patinka nuo vaikystės. Jis neabejoja, kad profesiją projekto „Ugdymas karjerai“ rengėjai jam parinko tinkamą. „Būti virėju“, – tokia svajonė įrašyta Nerijaus asmens byloje 2005-aisiais.

Šiandien ji – arti realybės. „Labiausiai už viską norėčiau sėkmingai baigti mokslus Kauno socialinių paslaugų ir statybos verslo darbuotojų profesinio rengimo centre ir įsidarbinti pagal profesiją, – savo planus dėsto septyniolikmetis. Jei tik būtų galimybė, jis mokytųsi toliau, mėgintų įminti virėjo darbo paslaptis. – Virėjo darbas nuolat keičiasi, čia negali stovėti vietoje, privalai eiti į priekį. Žmogui turi patikti, ką jis daro, tik pasirinkęs mėgstamą profesiją gali būti laimingas“, – įsitikinęs vaikinys. Dar priduria, kad virėjo specialybė reikalauja drausmės, visai kaip kariuomenėje. „Susidomėjimas maisto gaminiu niekur nedingsta, nes čia nuolat vyksta kas nors naujo, stebiu naujoves ir neketinu sustoti.“

Istojęs mokytis, Kaune vaikinys netruko susirasti draugų. „Draugai man svarbūs, su jais gali pasikalbėti, paatvirauti, tikiu, esant reikalui, jie padės“, – tiki Nerijus ir priduria, kad vienam krepšinio aikštelėje nėra ką veikti. O krepšinis – jo mėgstamiausia sporto šaka. Jei reiktų rinktis – žaisti krepšinį ar grybauti, vaikinui tektų gerai pagyvoti. Sako, nėra nieko smagiau, kaip rudenį miške ieškoti pasislėpusių baravykų ir rudmėsių, o paskui juos su sviestu pakepti keptuvėje, pabarstyti druska, pipirais ir pagardinti grietine. O, štai, firminį Nerijaus patiekalą – naminius didžkukulius – ne bet kuris igudęs virėjas pagamintų.

Projektas „Ugdymas karjerai“

Projektą įgyvendina Lietuvos vaikų fondas

TAI KAS, KAD AUSYS NEGIRDI...

„Viktorija“ reiškia pergalę. „Žinau...“ – šypsodamasi linkteli galvą Viktorija VESELOVA (23).

Įprastais žodžiais kalbėti apie save mergina negali nuo vaikystės. Jos – kurčiųjų – pasaulyje bendraujama gestų kalba. Ir todėl kiekvienas, net ir pats mažiausias Viktorijos žingsnis į girdinčiųjų planetą yra vertas aukščiausio pakylės laiptelio. Viktorija gimė kurčia. Buvo kitokia nei jos tėtis, mama ir brolis. „Nėra paprasta tokiai būti...“ – šypteli ir gestų kalba aiškina, kaip įdėmiai stebėdavusi tėvų lūpas, kad galėtų su jais susikalbėti. Tėvai gestų kalbos nesimokė, bandė žodžius lūpomis tarti aiškiai ir lėtai, kad dukra suprastų. „Beveik aišku, kai jie kalba lėtai“, – Viktorija pirštais

parodo, ką norėtų pasakyti. Jos gestus išverčia Orinta, augusi kurčiųjų šeimoje. Jos abi nusprendžia, kad gestų kalbos mokosi tik nedaugelis girdinčiųjų, kuriems tenka bendrauti su kurčiaisiais. Kiek save prisimena, tiek ir buvo apsupta likimo brolių bei seserų. Iš pradžių – darželyje, vėliau – Vilniaus kurčiųjų internatinėje mokykloje. Paaishkina, kad iki penktos klasės visi draugavo, o vėliau tapo savarankiškesni. Kurčiųjų mokykloje pramogos tos pačios kaip ir įprastose: moksleiviai šokdavo, rengdavo spektaklius. „Į ekskursijas daug nevažinėjome...“ – lyg ir jaučia nuoskaudą. Iš tiesų kiekvienas pasirodymas tarp girdinčiųjų Viktoriją trikdė. Būdavo, autobusų stotelėje kas nors paklausdavo valandų ar šiaip mėgindavo užkalbinti. Valandas mergina dar sugebėdavo parodyti, tačiau į kalbas nesileisdavo, pakeldavo ranką prie ausų – jos negirdi... Kažkodėl Viktorijai atrodo, kad girdinčiųjų pasaulis Lietuvoje dar nėra pasirengęs priimti kurčiųjų. Piktų žvilgsnių ji sulaukia dažniau nei užuojautos. Tarsi girdintieji visiškai nenorėtų padėti kitokiems nei jie patys. „Turėtų būti lygybė“, – šypteli ir priduria, kad išvykusi į užsienį jaučiasi visiškai kitaip.

Užtat Lietuvos kurčiųjų bendruomenėje Viktorija jaučiasi sava ir reikalinga. Neseniai suorganizavo draugei mergvakarį. „Buvo linksma, – aiškina gestais. – Visokių žaidimų prisigalvojome, į miestą pasivaikščioti išėjome, puiki šventė pavyko.“ Visos merginos draugės – kurčiosios. Su jomis bendrauja, sportuoja, švenčia. „Yra viena girdinčioji, kaimynė. Atnešiau jai gestų abėcėlę, bet neišmoko“, – pasiguožia. Girdinčiųjų pasaulis kurtiesiems nėra svetingas. Neatvėrė jis savo glėbio ir Viktorijai, kai ši po mokyklos nusprendė pradėti gyventi savarankiškai. Aiškina, kad apie tai, ką galėtų veikti gyvenime, supratimo neturėjusi. Svajonės, kokį darbą norėtų dirbti, irgi buvo miglotos. Sumanymai, kaip jį rasti, – visiškai pasislėpę rūke. „Kurčiųjų nepriimame...“ – tokio

atsakymo sulaukdavo mėgindama įsidarbinti. Net ir tuomet, kai darbas rodėsi visiškai paprastas, na, kad ir pakuoti dėžutes. Neradusi darbo Viktorija apsisprendė mokytis amatų mokykloje. Pasirinko virėjos profesiją, tačiau virtuvė nebuvo ta vieta, kur lengva dirbti, kai negirdi. Dabar savo profesinius igūdžius mergina tobulina namų virtuvėje, kartais Cezario salotomis palepina savo širdies draugą Mažvydą. Jis – toks pat, kaip ir ji – negirdintis. „Pyragų jam nekepu, – šypsodamasi emociškai mosikuoja rankomis, – saldumynų visai nemėgstu.“ Su Mažvydu kartu jiedu – trejus metus. Nors mokykloje buvo pažįstami, artimiau susipažino per draugų vestuves. Ji buvo pamergė, jis – pabrolis. „Buvo smagu, atsipalaidavome ir susidraugavome“, – gestais liejasi emocijos. Prieš kurį laiką planavusi vestuves, pora nutarė dar luktelėti: „Turime užsidirbti pinigų.“ Dabar abu turi darbą. Daugiau nei metus dirba toje pačioje įmonėje – bendrovėje „SKYchem“. „Jei ne projektas, gal ir dabar sėdėčiau namuose, – aiškina. – Kurčiamam rasti darbą be girdinčiojo pagalbos – labai sunku. Projektas mane išgelbėjo, nukreipė ten, kur man geriau, privertė pajudėti, suprasti savo norus.“ Apie projektą „Kartu mes galime daug“ Viktorija sužinojo Vilniaus kurčiųjų reabilitacijos centre. Netrukus į jį įsitraukė, su džiaugsmu lankė paskaitas, seminarus, atliko praktiką. Pasakoja, kad lankytis pas specialistus jai visai patikę, ji domėjosi savo asmenybe, aiškinosi gebėjimus ir galimybes juos pritaikyti. Ją nustebinę šilti ir jaukūs santykiai su projekto darbuotojais, dėstytojais, darbdaviu ir bendradarbiais. „Visa tai man suteikė pasitikėjimo savo jėgomis“, – tai kas, kad negirdi, bet į gyvenimą su šypsena žvelgia Viktorija.

Projektas „Kartu mes galime daug“

Projektą įgyvendina Vilniaus kurčiųjų reabilitacijos centras

NUO DUGNO IKI GYVENIMO

Jo gyvenimas primena trilerį: gavė, narkotikai, apiplėšimai, gaujos, pilnos kišenės pinigų, čigonų taboras. „Sugrįžti ten nenorėčiau“, – sako Arūnas, prieš šešerius metus pabandęs viską pradėti iš naujo.

Kad ir labai norėdamas, ano gyvenimo prisiminimų išbraukti jis negali. Sako, galėtų tapti pavyzdžiu žmonėms, kurie mano, kad žaidimas su ugnimi nėra pavojingas. Pirmąją cigaretę su Justiniškių kiemo berniukais Arūnas prisidėgė dvylikos, tais pačiais metais paragavo alkoholio, po metų susisuko žolės suktinę. „Nenorėjau atsilikti nuo kitų, – dabar aiškina. – Mūsų kieme buvo daug vaikų – ir mano bendraamžių, ir vyresnių, niekas nieko nevertė, tačiau tai buvo kieta, madinga, savęs įtvirtinimo ir autoriteto ženklas.“

Iš pradžių atrodė, kad žolė gyvenimui netrukdo: parūkai, tėvai kvapo nejaučia, gali sportuoti. Arūnas, o ir kiti kiemo vaikai buvo iš pasiturinčių šeimų, nė vienas iš jų pinigų

netrūkdavo. Heroinas į jo gyvenimą atkeliavo po dvejų metų. „Sunkieji narkotikai anuomet buvo tokia pat mada, kaip šiandien nueiti į klubą ir išgerti „Mojito“ kokteilį, – sako. – Žmonės, kuriuos laikiau autoritetais, heroiną rūkė ir prisijungti prie jų draugijos galėjai tik šitaip. Nė vienas iš jų nevaikščiojo su švirkštais ir adatomis, netgi apie tai nekalbėjo. Parūkydavome, pauostydavome heroino didelėje kompanijoje, su gražiomis merginomis, gyvenimas atrodė puikus.“

Gražaus gyvenimo iliuzija ėmė sklaidytis pasikeitus draugams ir pažįstamiems, sportas tapo nebesvarbus, o kišenės ištuštėjo. „Viena, kai narkotikus vartoji kartą per savaitę, tačiau visai kas kita, kai organizmas jų reikalauja kasdien, – prisimena jaunystės dienas. – Kažkaip reikėjo prasimanyti pinigų, mūsų kompanija pardavinėjo žolę, kažkas kažką iš kažko vogė, atėmė magnetolą, apiplėšė automobilį... Turėjome stiprų vyresniųjų užnugarį, nieko nebijojo, net nežinojome, ką reiškia būti nubaustam, nes patys bausdavome kitus.“

Dabar Arūnas supranta: narkotikai daro žmogų žiaurų, keičia charakterį. Tai vyko ir su juo. Ypač tuomet, kai rūkomą ar uostomą heroiną pakeitė leidžiamas. „Rūkydami kalbėdavome, kokie kvailiai yra tie, kurie leidžiasi, jau mes tai – niekada... O jau važinėjantys į čigonų taborą – išvis žlugę, mes – niekada! Baisiausia, kad tokia diena ateina. Ir labai greitai. Nė pats nepajunti, kaip atsiduri čigonų taborė.“

Apie savo sūnaus bėdas tėvai sužinojo, kai Arūnui sukako šešiolika. Tada jis pirmą kartą atsidūrė reabilitacijos centre. „Po reabilitacijos – vėl heroinas, tada alkoholis, tada lengvesni narkotikai ir vėl sunkesni. Mėčiausi, ieškodamas savęs ir norėdamas kaip nors užpildyti

viduje atsiradusią tuštumą.“ Savo egzistencijos dugną Arūnas sako pasiekęs, kai jam buvo diagnozuotas ketvirtos stadijos inkstų vėžys. Vilties, kad išgyvens, gydytojai beveik nesuteikė. Tuo metu narkotikus buvo metęs vartoti, vėl sportavo ir raumenis augino steroidiniais preparatais. „Iš pradžių maniau, kad silpna darosi nuo jų, – pasakoja, – bet tyrimai parodė ką kita. Man atliko keturias operacijas, šešias chemoterapijas, ligoninėje vėl išigudrinau vartoti narkotikus. Morfijus buvo tikras išsigelbėjimas!“

Ir vis dėlto liga jį sustabdė. Gal kad pirmą kartą nuoširdžiai išsigando mirties? Pradėti keliai į gyvenimą buvo labai sunku. „Juk iš tiesų nieko daugiau nemokėjau, neturėjau jokios profesijos“, – pasakoja. Iš esmės pakeisti gyvenimą Arūnui padėjo projektas „Mano Guru“. Jam pasibaigus vaikas liko dirbti padavėju salotų bare „Mano Guru“ ir dirba čia iki šiol. „Pamaniau, jei išeisiu iš čia, vėl grįšiu ten, nuo ko viskas prasidėjo, – įsitikinęs. – Nusprendžiau geriau nerizikuoti. Išsikrausčiau iš rajono, kuriame liko mano tėvai ir buvę draugai. Tiesą sakant, ne taip jau daug ten jų... Daug kas mirė, kai kurie sėdi kalėjime. Tokių, kuriems pasisekė išsikaupti, – vos keletas.“

Jau šešeri metai kvaišalų jis nebevartoja. Lanko anoniminių alkoholikų ir narkomanų grupes, sukūrė šeimą. „Sveikinu save kiekvieną dieną. Kiekviena mano diena – maža didelio gyvenimo pergalė“, – tikina savo silpnybes ir didžiausias gyvenimo negandas įveikęs vyras.

Projektas „Mano Guru“: Verslo ir socialinių iniciatyvų derinimas, suteikiant naujas galimybes darbo rinkoje

Projektą įgyvendina VšĮ „Socialiniai paramos projektai“

KIEKVIENA NEGANDA – PAMOKA

„Ar aš galėsiu dirbti?“ – toks buvo pirmas klausimas, išsprūdęs iš jos lūpų ligoninėje.

Po insulto atsigavusi Edita (38) neklausė prie jos palinkusio gydytojo, ar galės vaikščioti, ar išvis judins rankas ir kojas. „Visą laiką dirbau. Ir dirbau mėgstamą darbą“, – sako jauna moteris, sumaniai slėpdama sunkios ligos paralyžiuotą kairiąją ranką. Jei ne ji, neįtartum, kad Editai išmėginimų buvo skirta daugiau nei kitiems.

Edita ilgai ieškojo savo svajonės. Ir toji svajonė buvo ne kaip daugelio – žmonės su uniforma ir ginklais jai visada gniaužė kvapą. Policininke tapti iškart po mokyklos nebuvo lemta – neleido medicinos komisija. Tačiau mokytis kur nors reikėjo, tad mergina pasirinko prekybą. Gavusi diplomą, dvejus metus dirbo Vilniuje. „Į Ignaliną gal būčiau ir negrįžusi, – dabar aiškina, – tačiau ten mirė dėdė, jis man paliko butą. Pamaniau, turint savus namus, pradžia bus lengvesnė.“

Edita dirbo, sukūrė šeimą, gimė sūnus, baigė buhalterijos mokslus Tarptautinėje teisės ir verslo aukštojoje mokykloje. Tais ilgais vakarais, kai užmigdydavo sūnų, jos vaikystės svajonė kyštelėdavo nosį iš už lango užuolaidos. Prasitarė apie ją vyrui. „Labai noriu būti policininke“, –

pasakė. Jis pasiūlė stoti į pasieniečių mokyklą Medininkuose. Baigė mokslus, darbą gavo lengvai. „Saugojau Ignalinos atominę“, – šypstelė ir prisimena, kaip smalsiai rytais į mamą žiūrėdavo sūnus. „Turėjau automatą ir pistoletą“, – išduoda. Kartais mažasis paprašydavo, kad mama parodytų savigynos triukų. „Nė nepastebėdavo, kaip akimirkiniu užversdavau jį ant lovos“, – juokiasi.

Ignalinos atominės elektrinės apsaugos skyriuje Edita dirbo metus. Kas atsitiks per pirmąsias atostogas, tomis laimingomis dienomis ji ir įtarti negalėjo: „Tą dieną likau namie viena. Laukiau brolio, jis paskambino, pasakė, kad netrukus bus. Atsikėliau nuo kėdės ir susmukau. Buvo keista, kad kojos manęs neklausė. O kairioji, atrodė, kabo, lyg būtų be kaulo. Nušliaužiau iki miegamojo, paskui išgirdau, kaip brolis skambina į duris. Užtrukau gerą pusvalandį, kol jas atidariau. „Tuojau viskas praeis, pagulėsiu, štai...“ – raminau jį, bet brolis iškviėtė greitosios pagalbos automobilį.“

Tikriausiai tai buvo Editos laimė, kad tuo metu ligoninėje konsultavo vilnietis neurochirurgas. Editą išgabeno į Vilnių. Tik vėliau moteris sužinojo, kad kraujagyslę užkimšęs krešulys nespėjo, operacijos neprireikė. „Tai geriausia, kas tau galėjo nutikti...“ – pasakė gydytojas jau po visko, o Edita atrėžė: „Man būtų pasisekė, jei išvis nebūčiau susirgusi!“ Pusę metų moteris praleido Vilniuje, Respublikinėje Vilniaus universitetinėje ligoninėje Lazdynuose. „Laikykis, turime sūnų, kaip nors išsikapanosime...“ – vyras negailėjo jai gerų žodžių. Vėliau pasirodė, kad tai žodžiai ir tebuvo. Po ketverių metų pora išsiskyrė. „Nega-

liu gyventi su neigalia“, – rėžė vyras, o Edita paprašė skyrybų.

Iš ligoninės Edita grįžo pasikeitusi. Gyvybingos, smalsios, mokslų nuolat siekiančios moters nebuvo likę nė kvapo. Per tuos metus jos gyvenime būta visko. Sauja vaistų iš neviltingos ir mintis apie šuolį nuo tilto. Tačiau Dievas ar likimas, matyt, jai buvo parengęs kitą planą. Kaimynė skyrybas ir sūnaus paauglystę sunkiai išgyvenančiai Editai pasiūlė apsilankyti Ignalinos neigaliųjų draugijoje. „Tau reikia ir psichologo, ir masažistas būtų ne pro šalį, mes daug bendraujame, važiuojame į ekskursijas, rengiame vakarus, susitikimus“, – vardijo, o Edita susidomėjo. Netrukus tapo projekto „Maisto bankas“ dalyve, pradėjo lankyti kompiuterių, bendravimo kursus. „Pamačiau kitų žmonių, man atsivėrė akys, – prisipažįsta. – Viešpatie, galvoju, aš juk vaikštau! Ir su galva man viskas gerai. Esu gyva, galiu auginti savo vaiką!“

Įsitraukusi į programą „Rytų Lietuvos neigaliųjų integracija į darbo rinką“ Edita rado darbą, kokio ir norėjo, – apsaugos tarnyboje. Iš pradžių bijojo, kad dėl sveikatos neatitiks reikalavimų, tačiau baimės akys buvo per didelės. Dabar Edita dirba vienoje drabužių parduotuvėje pačiame Vilniaus centre. Kelionės autobusu iš Ignalinos į Vilnių jos netrikdo, sako, per tuos ligos metus užtektinai prisidėjusi namie. „Gyvenimas dabar super, – pakelia nykštį aukštyn. – Būdama ištėkėjusi taip gerai negyvenau. Insultas buvo pamoka, kad reikia galvoti ne vien apie kitus, ne vien apie pinigus, bet ir apie save. Visų pinigų neuždirbsi, o save reikia saugoti.“

Projektas „Rytų Lietuvos regiono neigaliųjų integracija į darbo rinką“

Projektą įgyvendina Zarasų krašto žmonių su negalia sąjunga

SVARBIAUSIA – IŠDRISTI

Jeigu mamos darbas būtų vertinamas, gerbiamas ir gerai mokamas, kaunistė Brigita (41) niekuomet neieškotų kito. Kad ir augina penkis vaikus, didvyre ji nesijaučia. „Toli man iki didvyrės“, – ištaria savo gražiu, dainingu balsu. Taisyklinga jos tartis negali neglostyti ausies, o malonus balso tembras iškart paperka.

„Visai nebūtina susitikti su žmogumi, iš pokalbio telefonu dažnai paaiškėja, koks jo išsilavinimas ir profesija“, – sako Brigita. Kalba jos patirtis, kurią įgijo dirbdama informacijos, nuotolinio klientų aptarnavimo ir telefoninės rinkodaros paslaugas teikiančioje bendrovėje. Tačiau kelias iki to darbo nebuvo labai lengvas.

Kas vyko prieš dešimtį metų, Brigita nenori prisiminti. Ji mieliai pamirštų baimės sklindinas naktis, kurias leisdavo su vaikais, laukdama girtos vyro. „Visko buvo, – atsidūsta. – Smurto – irgi...“ Tik anuomet apie tai mažai kas kalbėjo, o policijos ekipažas nė nevažiuodavo pas šeimą, kurioje vyras kumščiais auklėdavo žmoną. „Tvarkykitės patys...“ – sakydavo.

„Labai džiaugiamės, kad su vaikų tėčiu negyvename, kad mums pavyko jo atsikratyti, kad išėjo pas kitą moterį ir paliko mums namus, – pasakoja Brigita. – Skyrybos buvo mūsų išsigelbėjimas, gyventi pasitarė ramiau ir lengviau. Į svečius užėjusio girtos vyro tiesiog neįsileisdavome, o jis per tuos metus pakeitė daugybę moterų. Ir visas atvedavo mums parodyti.“

Dabar Brigitos šeimoje auga penki vaikai – devyniolikos Benjaminas, septyniolikos Ieva, trylikos Narutis, vienuolikos Henrieta ir penkerių Gvidas. Apie mažojo tėtį moteris irgi tyli. Bet tai – jos istorija, tegu ją pasilieka sau.

Mamos darbas vos per keturiasdešimt peržengusiai moteriai neatrodo sunkus. „Kad sunku, mano tie, kurie augina vieną arba du vaikus, – šypneli. – Kai jų turi daugiau, galvoji, o kaip aš auginčiau vieną? Mano vaikai geri, rūpesčių niekuomet nekėlė – jokių paklydimų, jokių negrįžimų naktį, jokių blogų draugų.“

Patarimų kitiems, kaip tinkamai auklėti tokį būrį, Brigita duoti negalėtų. Sako, visi vaikai yra skirtingi, net ir jos pačios, taigi, vienos

taisyklės čia niekaip nepritaikysi. Su kiekvienu reikia ieškoti skirtingos kalbos. Bet vienos auksinės taisyklės Brigita su vaikais laikosi jau daug metų. Šeštadienis – šeimos diena. Visada leidžia ją kartu, važiuoja į mišką, prie ežero, upelio. „Kiekvienais metais mėgstame grįžti į tas pačias vietas, į Trakus, į Dusią, aplink Kauną visi tvenkiniai, upeliai išvažinėti. Mums keista, kai žmonės vasarą dejuoja nerandantys, kur išsimaudyti, – mes daugybę gražių vietų žinome.“

Žygiai į gamtą daug išlaidų nereikalauja, į kiną ar baseiną visu būriu nueiti sunkiau. Bet ir čia mama randa išeitį – nuperka keletą abonementų į baseiną, kuriuos dalijasi visi. „Ką veiksime šandien? – juokiasi. – Šiandien vešim į taisyklą mano siuvamąją mašiną, paskui važiuosim apžiūrėti Kalėdų eglės Kauno senamiestyje. Norėjome dalyvauti įžiebimo ceremonijoje, bet neradome, kur automobilio pastatyti, mažieji taip ir liko eglės nepamatę. O paskui – pietūs namie. Ši kartą gaminsiu aš, bet būna, kad vyresnioji sesė mane pavaduoja, ypač kai tenka dirbti savaitgaliais.“ Savo virėjos profesiją Brigita jau baigia pamiršti. Iki trejų auginusi mažąjį Gvidą, sako, prara-

dusi profesionalumą, o ir darbas tas jai ne prie širdies. Labiau džiaugiasi naujuoju, kurį padėjo rasti projektas „Socialinės atskirties mažinimas ugdant bendruosius ir profesinius įgūdžius“.

Kad tokio esama, Brigita sužinojo Kauno moters užimtumo informacijos centre, į kurį ją pakvietė draugė. „Projektas man suteikė galimybę pakeisti profesiją. Viena to

padaryti nebūčiau išdrįsusi, tačiau greta buvo mano amžiaus moterų, kurios tai darė“, – apie pirmuosius žingsnius projekte pasakoja moteris ir prisipažįsta nustebusi, kad darbo ieško ir aukštąjį išsilavinimą turinčios, ir daug vaikų auginančios, netgi dailės studijas baigusios moterys. „Mokėmės kartu, viena iš kitos, visos dalijomės savo istorijomis ir patirtimis“, – priduria.

Paskaitos, kuriose susipažino su darbo rinka, mokėsi anglų kalbos, buhalterijos pradmenų, dar dabar likusios jos atmintyje, o tuomet, kai reikėjo rinktis profesiją, Brigita išsirinko klientų aptarnavimą. Po kursų ir praktikos vienoje informacijos, nuotolinio klientų aptarnavimo ir telefoninės rinkodaros paslaugas teikiančioje bendrovėje ten ir liko. Sutartis galiojo pusmetį, tada reikėjo ieškotis naujo darbo. Ši kartą eilutė apie patirtį klientų aptarnavimo srityje padarė savo, darbą ji gavo. Šiandien Brigita ieško naujų galimybių. Sako, norėtų dirbti draudimo srityje. „Dirbti su žmonėmis man labai įdomu“, – jau patyrė.

Rankų sudėjusi ji nesėdi. Rūpinasi savo didele šeima ir savanoriauja net keliose organizacijose. „Maisto banke“ – drauge su dukra Ieva, pati viena – savo Šančių bendruomenėje. „Dar kviečia į Gintauto Labanauko labdaros ir paramos fondo daugiavaikių grupę, bet, bijau, visur nebespėsiu“, – sako moteris ir priduria esanti visiškai tikra: jei norėsi daryti gerus darbus, tai ir darysi juos.

Projektas „Socialinės atskirties mažinimas ugdant bendruosius ir profesinius įgūdžius“

Projektą įgyvendina Kauno moters užimtumo informacijos centras

